UNIVERSAL LIBRARY
OU_204943
UNIVERSAL LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T 81·6 V46 V Accession No. T 4864

Author వెంకటేశ్వర శాస్త్రి

Title వసువిలాసము

This book should be returned on or before the date last marked below.

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథకర్తవి.

T 4864
T 8.6
1461

సాహితీమేఖల

Checked 1969
cked 1969

రెండు రూపాయలు.

యం వేంకటేశ్వరరావు.   అం. వెంకటరత్నం

ఈ కావ్యం మొదటిసారి నేననుకోకుండానే ముద్రణ జరగ డానికి సహాయులైన రసజ్ఞులు మిత్రులు శ్రీ మంత్రి వెంకటేశ్వర రావుగారే ఈ రెండవ ముద్రణకుకూడా నా జోక్యం లేకుండానే సహాయులు కావడం విశేషం. వారి సరసహృదయోదారతకు నా కృతజ్ఞత.

ఈ కావ్యాన్ని గూర్చి వ్యాసాలు అభిప్రాయాలు వ్రాసిన పత్రికలకు రచయితలకు అభివాదాలు.

దీన్ని విశారద పరీక్షకు పాఠ్యగ్రంథంగా నిర్ణయించి గౌర వించిన శ్రీ ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తువారి కావ్యాదరణకు ప్రణా మాలు.

ఓం

ప్రధమ

"అడు గిడవే ప్రభాత ! పరి
హాసము లావల సేయవచ్చు సం
దడి కిది తావుకాదు సుమ
దామము జాగ్రత లోని కేగగా
జడియగనేల; సజ్జనుల
సంగతిఁ గూర్చి ప్రసంగమెంతయో
నడపితి మింతదాక; స్మర
ణంబును వీడు విరామ మేడనే!"

అనుచు సుశీల పయ్యెదఁ గ
రాంగుళులన్ సవరించి ఫాలమం
దున నటియించు ముంగురుల
ద్రోయుచు బైకి, పదంబు లంటుచున్
దొనఁకెడి చీరకుచ్చెళుల
దోయిటఁ బట్టి కుటీరపాళిలో
వినతశుభాంగివై పదము
బెట్టె, ప్రభాతయు వెంట నంటి రాఁ

ఇరువురు వీరె తప్ప, పసు
లెవ్వరు లే, రొక చక్కి మాత్రమే
కరము లిఖించెనో,—నది యొ
కం, డట గట్టున వేణునాళమున్
గరముల నూని మోవి నిడి
గానవిశారదవోలె మూర్ఛనల్
బరపుచునున్న సుందరి,—వి
లాసపు చిత్తరు వొండు తోఁచినన్;

పలికె ప్రభాత "జవ్వని! భ
వ త్తనువల్లరి లోని రూపు రే
ఖ లె ప్రకటించు జిత్తరువు
గాయనమూర్తి వటంచు నేటికిన్
దెలిసెను గోప్యమూ, చెలుల
తీరు లిటుండునె, పాడుకొమ్మ, నే
దొలఁగెద" నంచు బోదలఁచు
తొయ్యలిఁ డాసి సుశీల పల్కెడున్.

"కాని పోని తలంపుల కలఁత నొంది
త్రుంచివేతువె సఖ్యంపు తోడిమఁ జెలియ!
భావ మెఱుఁగక తప్పిన బాటలందు
బాధపడి యుంది రెందఱో ప్రాణసఖులు.

కమ్మని గోస్తనీరసము
కన్న రుచుల్ పచరించు చిత్రమం
దమ్మలికంపు భేదముల
నొల్కగఁ జేయక చూరగొంద మే

జుమ్మను తేఁటిబోంట్లమయి
సుప్తి లభించెడుదాక, వేరు రా
గమ్ములఁ బాడ నేమిటికి,
కాంచనె చిత్తమునందు దృశ్యమున్.

ఎంతటి భాగ్యమో యమున,
ఎన్ని దినాలు యశోదపట్టి ని
శ్చింతగ వేణునాదమను
శీధువు జిల్కుచు మంతిరించెనో;
సుంతయు బీరువోక మృదు
సూక్తుల నేటికి నాలపించు నే
కాంతరవంబులో, మురళి
హాయిని గొల్పు దటంచువా సఖీ !

గోవులు గోప గోపికలు
కోరిక లీరిక లెత్త బృందయం
దే విభవమ్ముకై మనసు లిచ్చి
పగళ్ళను రేలుఁగూడ మో

దావహులైరో, ఆ వనరు
హాళి మెఱుంగులు తీవెబోంట్ల నీ
ర్కావి చెఱంగులున్ విరుల
రంగులు కన్నులఁ గట్టునే చెలీ!

మోసులు దేలి పచ్చికలు
మోపగుటన్ తెగమేసిమేసి క్రీ
డానరణిన్ జెలంగుచు, త
టంబులఁ గ్రుమ్మెను కోడె, లావు, లా
యాసకర ప్రవర్తనలె
హాయి సుమా! హృదయంబు మెచ్చి పూ
దాసవ మాను చోటుల, వి
హారములం దలతల్ స్ఫురింపవో!

పురి విదలించి నెమ్మి, పరి
ఫుల్ల విచిత్ర సహస్రనేత్ర సం
భరిత తృషోపశాంతిఁ జరుపన్
దలఁపెట్టి మెడ న్నిగిడ్చెనా!

సరభస చిత్తవృత్తముల
ఛాయలు మోమున దోఁచు నేల? ఇ
త్తఱి బ్రకటింతె నీ చతుర
తావిదుషీత్వము లింపుగా చెలీ!"

చిటికెనవ్రేలితో జెలియ
చెక్కను మీటి సుశీల పల్కె "దు
ర్ఘటమగు ప్రశ్న వేసితివి
కామిని నీలసుదీర్ఘవేణియం
దెటులో భుజంగియన్న తలఁ
పెక్కఁగ నెత్తె మెడన్ గ్రసింప, నం
దుట కను వుండమిన్ నిలచె
దూపయినట్టులు వేణి భద్రమే"

అనుచు తట్టె ప్రిభాత అయ్యబల యంస
భాగముఁ గేతనవ్వుల సోగకనుల,
ఆపె గ్రహియించి తన వేణివైపు జూచె
వ్రేలుచుండెను ముందు హారాళిలోన.

"సహజకౌటిల్యయుతశిరోజముల నెంత
యణచి దువ్విన సరియగు టరయఁ గలమె
వక్రగతు లంత సంచారభాసురములో
సరళపథములు కంటక సన్నిభములో.

అనుదిన మా స్థలంబున సు
ధాధర వేణుకలస్వనంబు లే
యనుపమ నీల నీరద శు-
భావహ తేజము రాల్చుచుండ నె
మ్మన మలరింపుచున్ శిఖి స
మాధి విలీన సుఖాన తాఁ వెనో
కనఁబడ దా మహాత్త్వతిమ
గ్రక్కున దోఁచె తటిత్సజీవద
ర్శన మన మూత్న రాగరమ
రంగులు మారెను బర్హి మోహమునన్

చల్లని శ్యామలామలుని
శబ్దనిషేవణమందు జిక్కి సం

ఫుల్లములైన మొగ్గలును
బోఁడియలన్ గననీక చుట్టు ప
ల్లెలెడ గ్రమ్ము పర్ణముల
హేళియు, నుయ్యెల లూఁగు పండ్ల కౌ
గిళ్ళ హొయల్, ఎఱుంగుదె స
ఖీ! మరపించిన వేమొ రాధికా.

తలఁపులు పాఱి వింటిపయిఁ,
దన్మయమొందు సుఖానుభూతి ఆ
వల నొసఁగూడదో, వన ని
వాసమె తియ్యని పున్నమయ్యెనో,
జలము గ్రహింపనచ్చెనని
చాటును భాండము చెంతనుండి, ని
ర్మల మురళీరవంబునకు
మళ్ళెను రాధ హృదాస్థ లెట్టివో?
అనుడు సుశీల, పల్కె నపు
డా కలభాషిణి సఖి "ప్రేయసీ!
పనులను పాటలన్ మఱచి
భామిని యీగతి సంచరింప, నే

మనుకొని ధర్మసూత్రముల
నాడి హృదాస్థల నిర్ణయింపగా
జనునో తదీయభారమును
జక్కఁగ నీవె వహింప యోగ్యవే."

మధురతరమగు మాధ్వీకమణికమందు
గ్రావనిభమగు ఖండశర్కర కరంగు
కరగవలెనని పుష్యరాగమున కేల
ఆర్ద్రిహృదయము ప్రాక్తనాహ్లాదఫలమొ

జలదసుకుమారి ముద్దుముచ్చటలతోడ
వానపాలిచ్చి పెంచిన బాలశాఖఁ
గూలఁజేయుట కే పగ కులిశమునకు
ప్రకృతివైరుధ్యములకు కారణము కలదె?

నిలువు నీరైన తల్లి కన్నీటి బొట్లు
పసచెడిన బిడ్డ కారోగ్య మొసగునేని
పారమే లేదు ప్రేమవాఃపూరమునకు
మానదండంబుఁ గొని చను మాధ్యమేల

పెదవి గదలింపక సుశీల మెదలకున్న
తెరలు తొలగిన విచ్చు కన్ దీవులందు
భావవృక్షంపు మోహనప్రసవగతుల
మందమందారవంబులు మనసుఁ గలచు

వజ్రనిర్భిన్నమై బాధపడు నటంచు
రత్నమును గాంచి వగ గొన రమ్యమగునె
ఏ సుభగవక్షసౌందర్య మినుమడించి
ఎట్టి ప్రణయాంజలికి చోటు నీయగలదో,

మౌననిశ్చేష్టయా సతి మనసునుండి
వెలువడెను వాక్య మొఁడు గంభీరజలధి
మునిగి తపియించి తెప్పరిల్లిన విధాన
చోద్యమొంది తటస్థగా జూడ చెలియ.

"కటికచీఁకటిపొరల్ గడవఁ ద్రోవను జూపు
దివ్యవిద్యుత్తు సందేహపదమొ
వడసోఁకి నీడకే వాఁచిన దమిఁదీప్పు
నంబుదచయము శంకాస్పదంబో

కొలని దేటిన నీరములు గ్రోలి నవ్విన
సరసిజాననము సంశయకరమ్మొ
పాలానఁచున్ పసివ్రేలఁ జెక్కిలి గీఱు
మాతృలాలితుఁ డనుమాన్యుఁ డగునొ

విమలహృదయాంతరాళగోళమున వెల్గు
ప్రేమచంద్రుఁడు నిష్కళంకామృతఖని
ఛాయలే యుండ వచట. విశ్వప్రదీప్తి
అనుభవాంజన మెఱుగని కనుల కిరులె.

అది సమత్వప్రాప్తి యొదవుటకై మనో
రాగముఁ వెదజల్లు యోగమేమొ
అది కర్మకౌశలం బిది యని చూప దీ
టౌగతిఁ బూనిన యోగమేమొ
అది చిత్తవృత్తుల నణచి యేకాగ్రత
నొందుటకై నేర్చు యోగమేమొ
అది పూర్ణసన్న్యాసపదమున డాఁగి బా
హ్యోద్గతమై నిల్పు యోగమేమొ

ఆ విమలదృష్టు లా వినయాతిరేక
సాధుసౌశీల్యనైసర్గికాధివాస
భాసురాకార మే లక్ష్యభావ మగునో
మందమతులని యో తెల్ప మనసుపడవు

లోకజనయిత్రి! రాధికా! రోసి రోసి
కుటిలపంకిలగాఢాంధకూపజగతిఁ
గాలు పెకలించి నిశ్చింతఁ గనెడి తెఱఁగు
లెఱుకపడవేమొ నీ తత్త్వ మిముడకున్న.

లోకప్రస్ఫుటధర్మవేత్తలు వయో
లోలత్వసిద్ధాంతముల్
కాఁకల్ తీరక లేవనెత్తినను, శం
కాఖడ్గపాణుల్ మన
శ్శోకానర్గళరక్తకాంక్షులయి సం
క్షోభింప రంగంబునం
దే కోర్కుల్ ధృతిఁగూర్చునే జనని! ని
న్నీ రీతి నవ్వింపగన్.

వత్సలుడు

తెలియగలేవో ఏ విమల
తేజము లోనను జేరి నల్ దెసల్
బలసి సమస్త మూర్ఖ దన బ
లంబున గెల్చి నిరంకుశ ప్రభా
విలసితమై జగత్ ప్రళయ
వేదననైనఁ దృణీకరించు ని
ర్మలహృదయప్రపూర్ణ జయ
మాధురిమల్ ప్రచురింపజేయునో"

అను నుడులా సుశీల వద
నాంబుజమున్ బయలొంద, గ్రుడ్లన్
గనులను నిల్చి బాష్పజల
కణకణావళి అప్రయత్నతన్
దొనికె ప్రభాత మోముపయి
దోషయుతంబులు కాని పల్కులే
మనసుఁ గరంగజేయ వను
మాన విదాహము లారిపోవఁగన్.

నవనవాలోలచూతపల్లవపు కంముఁ
జీల్చివైచెను పిక మను చింత యేల
కలకలకషాయసురభిళకంఠ మెత్తి
వేణువీణాతిశయగీతి విసరు నేమొ.

ఓపఁగరాని నిందుతమి
నొక్కపరిఁ జెలిఁ గౌఁగలించి “దు
ష్ప్రాపపరీతనై యటుల
బల్కిన నేరము సైపవమ్మ నే
నీపయి వాదులాడ నని
యిద్దియె బాస నొసర్చుదాన సం
తాపము మానవే చెలియ!
నాయెడఁ గూర్మిఁ దలంతు వేనియుఁ.”

అని వచించి ప్రభాత తా ననుఁగు చెలియ
చిబుకతలమును బుడికె లేఁజివురువ్రేళ్ళ,
స్నిగ్ధమతికి సుశీల కన్నీరు జిలికి
ముద్దుముగ్గులు దీర్చెఁ గపోలయుగళి.

ఉగ్గుఁబాల్ ద్రావు చుయ్యాల లూఁగి యూఁగి
పండ్లు మొలకెత్త గుజ్జెనగూండ్లు మెసపి
బొమ్మపెండ్లిండ్ల సూత్రబంధమ్ము నొంది
పెరిగిఁ తఱుఁగని చెలిమి యీ తఱిని విడునె

మూఁత విడిపోవ పంజరమ్మును గదల్చి
గగనసీమంతినీకంఠ మెగసి కవియ
రెక్క లల్లార్చి పోవు శారిక విధాన
సూనమాల సుశీలకంఠాన నిలచె.

అంత నాయమ హృదయలతాంత మెట్టి
భావలతికలలో జిక్కువడెనో యెఱుఁగ
లేము తేనియఁ బొంగిపిన లేమొ యనగ
పలుకుతునకలు వెడలె ప్రభాతవాణి

"చెలియా ! రాలిన పారిజాతములలో
చెన్నొందు ధావళ్యముం
జులతన్ నిల్పిన రాగనాళికల ని
ష్ఠ్యూతంబులయ్యెన్ పరీ

మల్లెముల్, పీల్చుచు నేర్చి కూర్చితిని. ఈ
మాలాపరిష్వంగవే
ళల నేవైన గవోష్ణతల్ జెలంగి యు
ల్లం బింత నొప్పించనే

పెండ్లిపిల్లను వరునిచేఁ బెట్టువేళ
వెన్నఁబోలిన హృదయాన కన్నతల్లి
కరఁగి కార్చెడు కన్నీటి కాల్వలందు
వేఁడి యుంట నెఱుంగవో వెర్రిదాన !

చలి విదల్చెడు మాఘమాసప్రభాత
వేళ తేటఁగా బాఱు కల్లోలినీజ
లంబులం దేలియాడు ధూమం బదేల ?
వెచ్చదన మంటనే కద పిచ్చిదాన !

పూలరాణి గులాబికై కేలు చాఁచి
ముల్లు సోఁకె నటంచు వాపోవఁ దగునె
మలయచందనతరువును మెలుచుకొనిన
కాలసర్పంపు హృదయ మే కవి గణించు.

వత్సలుడు

ఎంద తెందలో కోవిదు లెట్టయెదుట
సుతుని గీర్తింప జనకుఁ డసూయ జూపి
యీసుఁ గల్గించు పల్కులనే వచించు
నోర్వలేడేమొ పుత్త్రికాభ్యుదయ మతఁడు.

కనుఁగవ విన్నఁబోవ ముఖ
కాంతులఁ నెచ్చట డాఁచినావొ, వి
చ్చిన బువుగుత్తులఁ విడఁగ
జేయ మొగంబును మోడ్పుకొన్న తీ
వెను గనినట్టు లాయె; తగ
వే ! యిఁక లేవె దినంబు లింతి ! యా
సనమును విప్పి యింక మఱు
నాఁడు హసించు లతాగతిఁ వడిన్.

ఎప్పుడో పోయిన జీవరేఖ లప్పు డే
యే వెల్గులం జిల్కు, యిం
టిపయిఁ జేర్చెనో కాంతిపూరములు, నిం
దెఁ నేఁటి కీ భాండికల్,

జపియింపన్ బని లేదు, లెమ్ము చెలి ! యి
చ్ఛాపూర్తి ర మ్మింక; వింత
పనుల్ జేయుద మింపు సొంపు లిగురె
త్తన్ గీర్తనల్ బాడుచున్.''

అనెడి మధురానురాగవేల్లనమువలన
మేలుకొని, సళ్ళిపోయిన మృదువిపంచిఁ
దంత్రులు బిగించి స్వరములు స్థాయిఁ గూర్చి
పోలిక సుశీల ఆత్మను పొదిపి పలికె.

"లలితలలితప్రసూనపాత్రమున స్వాదు
మధుసుధలు నింపి నల్లసి మాయపొరలు
గప్పి నను మోసపుచ్చితె ! విప్పినపుడు
బయలుపడినట్టి శుభ్రశోభ లివి నావి.

ఐన నిది యేమి ? విస్మృతి పాలఁ బడితొ,
తోఁచకుండెనొ భవితవ్యసూచనములు
అల్లితివి పూలదండ నే యాశయమున
నా పవిత్రింపు సత్కృతి నాపఁదలఁతె''

నాఁ విని వే ప్రభాత వద
నంబున విన్నదనంపు వీచికల్
కోవలు కోవలై చెలఁగి
కూతలు కూయ, "వినీలకుంతలా!
పూఁవుల తూఁగు టూయెలల
పోకిళు లింక శమింపలేదు నీ
వే విరిగుంపుతో మురిసె దే
యని లేచె మరాళి పోలికన్,

"ఆచరించితి నేనేమి యఘము లతివ!
అలరు కూనల యాటపాటలను గాంచి
క్రింద కొరగిన బిడ్డల నందికొనుచు
తల్లి నయ్యెద కాసేపు; తరలిపోవ

రమ్మ, జాగేల?"నని సుశీల చెలికరము
కరమునఁ దవిల్చె; సాగి రా కాంత లిర్వు
రుపవనవిలాసశోభల నపనయింప
దీక్ష. బూనిన మూర్తి మద్దీప్తు లనఁగ,

ద్వితీయ

వ్రాలవు నీడ లే దెస క
వారితమ్మై పర తెంచు నాతప
జ్వాలల హావ్యమ్మై తనువు
బాయఁగఁ బ్రాణము లొప్పకుంట, వి
శ్వాలయమందు జీవి యొకఁ
డైన బయల్పడ దెంపుసేయ డే
మూలల డాఁగెనో తనదు
ముప్పును దా దొలగించు కోర్కులన్.

పవనుని లాలనల్ జెలఁగి
పాపెడుబో వడతాఁకు లన్నచో
నవనవలాడు లేయిగురు
నాల్కల వ్రేలఁగ వైచి వల్లరీ
యువతులు వాడివత్తలయి
యూర్పుల నోర్పులఁ దక్కి రెల్లెఱ్ఱఁ;
రవికరతాపమే యిటుల
రాయిడి బెంచ భరింపరాదు ఎ
న్ని విధములైన వహ్నులు వ్రి
ణీతములై దురదృష్టుఁ డేడ్చునో !

వలపువెన్నెలఁ ద్రేఁపిన వయసుపెడఁద
కాలనియతిని వెలుఁగును గోలుపోయి
నిరవధికమైన శూన్యత కిరవగు గతి
సరసులెల్ల మరీచికాకరము లయ్యె.

ఫుడమియిల్లాలి నీటికొం గాడిసి లాగు
తరణి దుండగమును శాంతి పరుపఁ జూచు

జగతిపై గోరచూపుల సెగలు రువ్వి
మండి పడుచుండె నతఁ డెదు రుండఁ డెవఁడు.

పైరుపచ్చలఁ గులికిన పంటభూమి
సస్యసంపత్తి తొలఁగ విషణ్ణయగుచు
శిథిలమైనట్టి ప్రాక్ప్రసిద్ధ నగరిఁ
దలఁపునకు దెచ్చు తెలియవు దైవకృతులు.

అప్పు డొక బాటయందు కన
నయ్యె గరంబున దండ మూని, గా
టఁపు చెమటల్ స్రవింప, గడు
డప్పిని రొజుచు, డొక్క లంటు పా
పపు కడు పాకఁటన్ ముదుత
బారి వనారిలు వృద్ధనారి: ఎం
డ పొడలవేడి నాపుట కొ
డంట గనంబడ దొక్క పాతయున్.

పొగ లెగయఁ జేయు వేఁడి దుమ్మున పదంబు
లటులె జరపగ దలపడి యాపె యకట

సోలిపడె; పెళ్ళుమని నేల వ్రీలెనపుడె
దుత్త కాంబోలు ఆబిడ తోడునీడ.

నికటపు సుమవాటిలోని పర్ణకుటి వెడలి
పరుగిడుచు వచ్చె యువకుఁ డొక్కరుఁడు వేగ,
చెవుల బడియెనో భాండికాజీర్ణవిరుతి
దిక్కెఱుంగని యామె సందేశ మనఁగ.

మూపుపై వృద్ధకాంతను పొందుపఱచి
దండ మెత్తుక చేరె నాతఁడు కుటీర
సీమలోనికి, పెన్నిధి చిక్కినపుడు,
తహతహంపడు పేద తొందరను గలిగి.

మృదువగు శయ్యా నాయమను
మెల్లగ జేరిచి శైత్యసేవలన్
పదిలముగా నొనర్చినను
పల్లు గదల్పదు రెప్ప లెత్త దా
ముదుసలి; అట్టి తెన్నునకు
భుగ్నహృదంతరుఁడై యతండు గ

ద్గదరుతి బల్కు; నెవ్వియొ వి
శాసములే పొడకట్టు వాక్కులన్.

"తెలియఁగఁజాల మా ప్రకృతి
తీరుచు తీరుపు లీ జగాన, వం
తల గృశియించు ప్రాణిపయి
తారసిలున్ విపదుగ్రపాతముల్
నిలువక నొండు రెండయి గ
ణింపఁగ రానట్టులై, పరిశ్రాంతునే
బలయునుగాని క్రూరు దలఁ
పన్ సమకట్ట పదేమి పాపమో!

పూట గడవని బీదల పుట్టి ముంచి
సౌధతలముల మెత్తని శయ్యలందు
బింకములు గిల్కు ధనికుల వంక జనవు;
ఎట్టి మోమోటయో వాని కట్టి చోట

పట్టెడు కూడులేక పలు
పాట్లను లోనయి కుందునట్టి యా

పొట్టకు తోడు నీరయిన
పుట్టక లోనికి నాల్కలాఁగ ప
ట్టును లేక శోషిలి ప్ర
పాతము నొందిన కాయమున్, జరా
ఘట్టన, సూర్యతాపము; ప్ర
గల్భుఁడెపో జగదీశుఁ డిట్టిచో.

మొగ్గలో డాగి పూవున ముడిచికొనియు
పిందెయై కాయ యయ్యు పసందు జిందు
దోరపండయి మాగుడుకారు గడచి
రాలనున్నది, రాల్పగా శూలమేల?

జగదధిష్ఠానమై యొక్క సత్పదార్థ
ముండనేయున్న సమభావ ముండదెట్లు?
తనదు సామ్రాజ్యమం దునికి గనిసజీవి
బిడ్డయేకద! తండ్రి విద్వేషి యగునె?

పాపపరిణామమను యుక్తి బన్ననేల?
సత్పథంబుల సంచారశక్తి నిచ్చి;

సాగిపొమ్మని పాథేయ శకల మిచ్చి
ఏకరీతిగ దర్శింప శోక మున్నె !

'భాషలు మూగలై తలలు
వాల్చు తదీయసమగ్రశక్తి ని
శ్శేషముగా వచింపదగు
శీలము లేమి' యటందు; రెండు కీ
శోషలఁ దోసి జీవులను
చూర్ణము గాఁగఁ దపింపఁజేయు యీ
ర్ష్యభీషణకృత్యముల్, జగతి
వేపక సౌఖ్యము లీయఁజాలదే ?

నిరతసుఖసాగరము నీఁద మునగి మఱచి
తనదు కృతికి కృతఘ్నులై తలంచ రనెడి
భీతి యేమొ ? సకాముఁడే విశ్వనేత !
దేహధారుల కింకెంత తీవ్రకాంక్ష ?

'భూతముల కద్ది వేఱను బుద్ధి తగదు
అణువు మొదలు నజాండమ్ము దనుక నిమిడి

తానె చూపును తనదు లీలానుభవము
నంతమే లేని రీతుల’ నన్నయెడల;

నిఖిలజగముల నిండిన నిర్మలాత్మ
భూత భూతంబునందు విభూతి నిల్పి
అవిరళానందమే నిత్య మనుభవింప
కేడ్పులేల ? సదానంద మెట్టు లపుడు?

ఏడ్చునది దేహ మాత్మ కే యేడ్పు లేద
టంచు బల్కిన, సర్వగతాత్మ దేహ
మందు లేకుండెనే, దేహ మాత్మయేమొ,
ఏడ్చునెడ దేహ, మాత్మయు నేడ్చినట్లె.

ఉన్నదనిపించు సృష్టిచిత్రోదయమ్ము
కలదు కలదన్న నిట్టియాగడము లందు
లేదు లేదని నమ్మిక లేకపోవు
నున్నదో లేదో నిశ్చయ మన్న సున్న.”

ఇటు లేదో తుదిలేని భావపథమం
దేకాంతసంచారసం

ఘటితంబైన మనంబు నే మనక, ఆ
తాక్రాంతాస్యకాంతార ప
ర్యటనాదక్షత నున్న అక్షులకు జీ
వాంకూరసందర్శన
స్ఫుటమర్యాదను నిర్ణయించి వ్యజనం
బున్ కేల నాడించుచున్

గడియలు యామముల్ కదలి
కాలధునిన్ మటుమాయమైనఁ గాం
చదు వనవాటిఁ బర్విన ప్ర
శాంతపు సాంధ్యరుచిన్, వినన్ జెవిం
బడవో శకుంతసంతతుల
పాటలఁ బొంగు నినాదమాధురుల్,
తడవెను గాని బాలుఁడు సు
తారముగా పృషదశ్వుఁ డేమగున్ !

రేకుల మొగ్గబోను వద
లించుకొనన్ ద్వరపడ్డ సౌరభా

నీకము వోలె చూపుగమి
నేర్పుగ రెప్పల నెత్తి వచ్చుచే
యే కడలందు నిల్వ స్ఫురి
యించెనో వత్సలు మానసాళి
కూరీకృతబాంధవంబయి ప
లిక్కి సమర్పితఁ జేయువచ్చినన్;

కుదురుఁ దొలంగనీక పెఱ
కోరికలన్ జవిజూడనీక నె
మ్మది బదిలించి వత్సలుఁ డ
మ్మఁగళముల్ శమియించెనంచు నా
ముదుసలి దేహమున్ నిమిరి
మోముమున గీల్కొని నారచిక్కులా
గొదవెదు మూర్ధజాళి నెగ
నొత్తి కృపామయమ్మైన జూడ్కులన్.

ఆమెఁ గనుగొని "అవ్వ నీ కేమి వలయు"
ననఁగఁ గర మెత్తి పెదవుల నంటి చూపె

ఆగు బిపాసమె యని యాతఁడవల నున్న
బానఁ గోనున్న నులివెచ్చ పాలు ద్రాపు.

ఏటినడిదిబ్బఁగల తుంగ నీటివడికి
వ్రాలి యల్లాడి పొంగుహొరంగు తగ్గి
పోవఁదలయెత్తునటు లవ్వ లేవగలిగె
యువకుఁ డందిచ్చు చేతులనూఁతఁ గొనుచు.

అటుల గూర్చుండి శయ్యపై నరసి దిశలు
భయమొ విభ్రాంతియో పైన బడినయట్లు
వీడ నుంకించె తల్ప ముద్వేగఘణితి
'వలదు వల' దని వారించి పలికె నతఁడు.

"తల్లి భయమంద నిందు గతం బదేమి ?
అమరిచితి నమ్మ ! ప్రేమతూలమున శయ్య :
కుపసమున డాఁగు క్రూరాహి గుణములుండ
సిరుల ఘట్టల బుసకొట్టు పలువుకాఁగ.

మెఱుఁగుడుఁ బైడిదుమ్ము నును
మేనుల బూఁత లలంది గోసి చి

త్తరువుల వ్రాసి యుంచిన గ
తంపు భవిష్యపు వర్తమానపుఁ
దురిత రహస్యరూపక వి
నోదములందు విదూషకాంశచే
విఱిచిన వంశచూతములు,
ప్రేల్చిన సంపదప్రోగు లెన్నియొ
యెఱుఁగఁగ నీక చిల్కనగ
హీను మదాంధుల దాటి వచ్చితే

జననీ ! లేమిడిముండ్లబాటఁ బయనిం
చఁగ లేచి నీ వింత దాఁ
టిన లెక్కింపగరాని వెల్లువల, దిం
డ్రింపుల్ బ్రసారించి త్రోవను
బంధించిన గండుకొండల, గుహా
భాగంబులన్ వీడి యా
ర్చిన మాంసాశనసత్వయూధముల నే
రీ తీర్చువా రొక్కరే ?

ఆ కడగండ్లపాఠముల
నబ్బిన నీతులసొమ్ము దాల్చి శో
భాకరమయిన నీమొద బృ
హస్పతి కందని లోతు తేటనా
జూకుల నెన్ని సేర్చినదొ,
సూత్రముల్లో తపఃపయస్సు లెం
దాఁక గడించి పెట్టినదొ,
దాఁపకు మమ్మ! సుతుఁడ నయ్యెదఁ

నీదు హృదయాలయమునందు నిత్యపూజ
లంది, అందాలపిందెనై యనుభవింపు
మాలికలఁ దాల్చి మెఱయు సమాయికంపు
దేని భజియింతు నిర్మలజీవకాంక్ష."

అన విని వృద్ధురాలను "మ
హాత్ముఁడ వెవ్వఁడ వయ్య నే నెఱుం
గను వినలేదు కర్మశజ
గంబున మున్నెఫుడైన బ్రేఁగ భా

జనమగు నీదు స్వాంతపుటి
చన్నైదు దివ్యమరంద వాక్కులఁగో
యనఘుఁడ నీవు వత్సలుఁడ
వాఁడువె ! యీ వనవాటి నీదౌకో !"

"ఔ" నని ద్వార దేహళి న
వాంగమునఁ దిలకించె నానఁ డే
దో నినదంబు వీసులకు
దోఁచిన యట్టులు గాఁగ; నంతఁ జేఁ
బూనిన పల్లైరంబున స
మున్నతమై కనుపట్టు కోరకా
మ్లానగుళుచ్ఛమో సరిజమొ
మారాకికి వేళ్ళుల జక్కఁ జేయుచున్

సౌంధర్యశోభల వెలయు వాసంతలక్ష్మి
కావి చివురాకువలువ గైదీవె నొలయ
మాధవుని జేరు సుకుమారమాన్యగతుల
నిలిచె వచ్చి సుశీల వత్సలునియెదుట.

తడయక పళ్ళెరంబు వసు
ధాతలి డించి, వినమ్రయయాచు, నే
బిడియపు తాఁకులన్ మనసు
పేరిముడిఁ జేరఁగనీక; పొంకమై
ముడివిడనట్టి మల్లియల మొగ్గల దండను
మధ్యమధ్యఁ గన్
పడెడు గులాబిగుత్తులు జ
పాసుమముల్ కళలీన, గ్రిందుగా
నడుమను వ్రేలు మాలతుల
నాణ్యపు కుచ్చుల నంటి సంపెగల్
దడఁబడి క్రింది గోరటల
దట్టపు కౌఁగిలి పీడనట్టి, యా
ఒడుపుల పూలదండను శు
భోత్సవదృష్టులఁ దీసి, మెల్ల నా
పడఁతుక వైచె వత్సలుని
భవ్యగళస్థలి నందగింపఁగన్.

దాన గడియించుకొన్న బంధనము బలము
మాన మెడసేసి "చెలియ ! యే కోన కరుగఁ
దలఁచి యిటు వచ్చితే దారిఁ దప్పి" యనుచు
బలుకు నాతని నిండుచూపులను ముంచి;

ఎద విచారించు నలుకున నొదిఁగి యొదిఁగి
తలఁపు ప్రత్తిన 'వగాఊహాపులో' యనంగ
నశ్రువులు చిందు మనుఁ జెక్కులందు దొరల
నాపె వచియించు వినయామోహపు నదుల.

"ఆత్మ కథనేత దూర మైనట్టి తల్లిని
కనుల ముకుళించి జగతిని గనక, దైవ
వశతఁ బ్రియుఁ డబ్బ 'నళిన ! నెవ్వగలఁ గుంగు
దేవరికొఱ' కన, బదులది యేమి సెప్పు?

కటిక రాచట్టుగముల గర్కశపు వనుల
భోరుభోరున నేడ్చుచు బోయి, తుదకు
చెలుని గని; కౌగిఁటను జేర్ప జేతులెత్త,
నతఁడు 'మన సేడ' నన ధుని యును నదేమి?

మబ్బు తెర లెండ వెలుఁగుల మఱుఁగు పఱచె;
వాఁడిచూపులె కల, వగపడదు నీడ;
నీడ యేమాయె? జలదమె నిక్కృత మగునొ
భానుఁడే నిర్దయుండని పలుకవలెనొ!"

ఊహాల దొంగిలించి మన
సూఁచు నెలంత గభీరవాక్కుల
వ్యాహృతవృత్తి నాతని దృ
గంచలముల్ జెలిచూపులందు వ్యా
మోహము నొంది లీనమయి
పోవునటుల్ బచరింప; నంతరా
నేహ నెఱుంగ రించుకయు
నిర్వురు గూడ ప్రభాత వచ్చుటన్.

వచ్చిన వచ్చుటే మృదుల
వల్లుల నల్లిన జల్లిబుట్టలో
దెచ్చిన ద్రాక్షలున్ మనసు
తీపిని బెంచు ననంటి మావి పం

ద్గచ్చుట డించి వేగ కుటీరి
యింపున మున్నె కలట్టి చిత్రముఁ
ముచ్చట లాడఁ జేరె నన
బొందుఁగ నిల్పె మరొక్క చిత్రముఁ.

అంత శయనీయమున వృక్షకాంతఁ గాంచి,
కొంత తడవున కాంతని కోమలాస్య
బింబమును గాంచి, మిగుల నిర్విణ్ణయగుచు
శయ్యా కావల మెలమెల్ల జరగి తలఁచు.

“ఈ యనంత వసుంధర మోయు తమము
నందు నడవుచు నిల్చు పాంథాళి కెట్టి
విద్యుదుద్దీపకళికలు వెలుఁగునట్లు
లా మహాయంత్ర మాయనో యేమి తెలియు.

ఈ మహాంభోధి లేచి గర్జించు భీక
రోర్మిచక్రంపు పొగలలో నుడికి యుడికి
అడుగు బట్టంగ మునిఁగిపోయెడి పదార్థ
లవము లా రాజు నౌకను గవియు నెన్నొ.

ఈ దురంతాగ్నిశిఖలలో నిఁగిరి యిఁగిరి
కరుడు గట్టిన జీవవాఃకణము లెన్ని
కరఁగి నిత్యస్రవంతులై గణాఁ గనుఁగొ
ఆ యమృతరాశి పనుచు శీతానిలముల.”

తృతీయం

ఆ విచిత్రపుటనుభూతి నతని యెడఁద
పూనె సంచారములు నిద్రలేని కలలు;
ఆఁకలి యటన్న ముసలి వాక్యములు పైని
యదిమి నప్పైన, గబగబలాడు నతని;

"శ్రమపడఁగ నేల? లేమొ వత్సలకుమార!"
యనుచు వారించి ఫలముల నంది తెచ్చి
వృద్ధనారిఁ బ్రభాత తిన్పింప దొడగ
మృదులహృదయము నవనీతసదృశ మేమొ!

అంతట వత్సలుఁడాపె దిక్కరసి స్వ
స్థావస్థుఁడై వచ్చుచోఁ
కిం తాలస్యము జేసె గాని, యప్పుడే
“ఇంతీ! భవత్ సీమలో
సంతోషంబెకదా సమస్త” మన “వి
జ్ఞానంపు శంపాలతా
స్వాంతజ్యోతికి స్నేహమే మిడితి! సి
స్సంతోషమా ప్రాజ్ఞుడా!”

అనెనో లేదో ప్రభాత, పత్న్యాను సుశీల
“సఖుడ! మీ రాధవెనుక నీ శ్యాముఁడుండు
ముగ్ధమోహనస్నైగ్ధ్యమూర్తి యగుచు
తొంగి చూచును చూచితే దొంగతనము!”

అపుడు గిర్రున బొంగర మటుల తిరిగి
కనియె వెనుచక్కి నందాత్మజుని నతండు
తీర్చిదిద్దిన శృంగారదీప్తిఁదగిత
చిత్రఫలకంబునందు విచిత్రగతిని.

ఏ విపినచూత శాఖలం దిగురు గొరికి
గళము సవరించి పాటతీగెలను లాగ
పరుగు లెత్తెనో యాతని భావపికము;
పరవశత నొందు దృష్టిలో బలుక డతఁడు.

చలువ నురువుల తుంపురు లొలుక బోసి
ఏ సుధాధుని తరగలు త్రోసినవియొ
లలితగీతిస్రవంతికాలాపగతుల
పికము నడపించు గళవిపంచికపు రుతిని.

" ఓ మహాభాగ! ప్రేమరాశీ! మనోజ్ఞ
రూపలావణ్యచిత్రప్రతాపవిజిత
నిఖలవిపులాధిగతవస్తునిచయ! చతుర!
విదితవిశ్వాంతరాళ! నీ కిదె నమస్సు.

ఓయి ప్రేమాంబువాహా! నీలోత్పలముల
వన్నె వడిఁగట్టి మెదిచిన చిన్నియొడలు
పైఁడి నిగ్గుల మిలమిలలాడు. రాధి
కాతటిత్ సుమవల్లి చెంగట యి దోహా!

నీవు త్రవ్విన గీతాసరోవరమున
మునుగు సతి యని సంకల్పమును బఠింప
నిచట నిల్చితివే పురోహితుని భాతి!
ఆమె మైజాఱుఁ గాంతు వందేమి యాశ!

నీవు నిల్పిన విశ్వంభరావరణము
కలికుఠారాహతిఁ నెత్తు రొలుకఁబోయు
కలరు ధన్వంతరులు కోఁతసఖుపు రేఁప;
ఊదవా వంశి? నిక లేదు లేదు మందు.

ఎన్నటి ద్వాపరంబు? గతి
యించితి వెన్నడు గోకులంపు బల్
వన్నెల పూలతోఁట నెడఁ
బాసి శ్మశానపు వాటిఁ జేసి? సి
వున్న దినాల బృంద విబు
ధోపవనం బు పల్లవాళి సం
పన్నసురాళి గోపిక లు
పజ్ఞలు ధేనువు లిందిరాంశలో!

రారాజుల్ బహు భోగభాగ్యముల నా
రాధించి బాహ్యంగ రే
ఖారమ్యంబుగ సంచరింతు, రిక కాం
క్షాధూమమం దాత్మ లే
వే, రాపిళ్ళకు చీకి చిక్కుడివో వె
ల్గే కానరా దింత, బృం
దా రాజ్యంబున గొల్లబోయఁడ వనం
తజ్యోత్స్నఁ ఒండింతువే!

లేవు మణుల్ సువర్ణపు విలే
పనముల్ తనువంటె, కానలో
తీవెలు రాల్పగా గొని కు
దర్చిన పూవుల మాలలున్ మయూ
రావమతంబు బర్హము ను
దంచిత దివ్య విభూషణంబులౌ
నీ విమలంపు శోభఁగని
నిల్చిన గుళ్లరె రాజరాజులున్!

ఏవో నీ తలఁ గుప్పవోసెను పురా
ణేచ్ఛాకవివ్యూహాకం
చే వారుఁ నిరసించు గాథలు, నిజం
బెట్లందు? కాలాబ్ధిలో
జీవుల్ యాత్రలు సేయఁ వైవఁబడె నీ
చే గాదె గీతోడుపం;
బా వార్తఁ బ్రకటింప నేర్పినవి కా
వా రాధ కా గానముల్!

‘సుఖమో దుఃఖమొ పాలఁబడ్డ దెదియో
శోకింప కుప్పొంగ కీ
నిఖిలాజాండ సమీకరంగమున ని
ర్లిప్తుండవై పుత్ర! క
ర్మఖనిత్యంపు పతాక నిల్పుకొని పో
రఁ జారిపోరాని దే
సుఖశస్త్రంబో పరిగ్రహింపు’మని నీ
సూక్తుల్ ప్రబోధింపవో!

ఒక్కొక్క ప్రక్క వాద్య మది
యొక్క శ్రుతిగా గొని సాగి పోవఁగా
చక్కని గానధార చెవి
జారని వేళ పిపాస తీరునే?
లెక్కకు మీరు వ్యాఖ్య లవ
లీల ధ్వనించును, స్థాయి లేదు: నీ
చిక్కని గీత నీకొఱకె
చేతులు సాచెను వేణు నత్తెదే!

'మనసు నవ్యక్త గతిలోనఁ జొనుపు తలఁపు
కలుగునే పుత్రి! అది దుఃఖకరము నిజము
దేహధారివి వెత మున్గి తేల' వనును
విప్పి చెప్పిన నీమాట వీడ దెడఁద.

సగుణ నిర్గుణసంశయాస్పదవిచార
వాదభేదంపు చీకఁటి బాట లంటి
మాట గట్టెడి భ్రమలు నా కేటి కోయి?
మనసు నిన్నంటి విడక నెమ్మదిని గనును.

అగురువో కావో యే పరమాత్మవైన,
చేయి చాచని నా కా విశేషమేల ?
మడుగునన్ దూకి పసరాల నడవిఁ ద్రిప్పి
కలఁత నొందని నీ నవ్వు కొలుపు వలపు.

పండువెన్నెల గనని పాపపు మనస్సు
ఝురవిరావము వినని శుష్కపు టెడఁద
మధురమకరంద మెఱుఁగని శిథిలమతియు
ప్రేమగంధమ్ము నీ హృదిఁ బీల్చఁ గలదె ?

భువనమోహన భూపాల పుత్త్రకుఁడవు;
'మండు టెండలఁ జెమటలు పిండు నపుడె
నవ్వరా గొల్ల !' అను బోధనమునకన్న
గొల్లగుంపున నీకేమి కోర్కెలయ్య !

నీదు త్యాగంబు నీ తృప్తి నీదు సమత
నీ మహాత్తరబోధా ప్రణీతజగతి
నొక్క పటె గన, హృద్భిత్తి వ్రక్కలగుట
చోద్యమే రాధ కా యాత్మశుద్ధి కతన.

శృంఖలీభూత నీచ సంసృతిని నఱికి
పొంగిపొర్లుచు తనను గొంపోయె నదియొ
తన్మయాపగ, ఆనంద ధామమునకు
జేరఁ గల్గెను పెఱ చింత చేర దచట

స్వార్థమను పంక మెఱుఁగ దచ్ఛపు సరస్సు
నీదు జీవిత కథ కృష్ణ! నిజము సుమ్మ
కానిచో, పార్థసారథిగాఁడ వగుట
కర్మమే గెలుపెల్ల నీ కతన గలుగ. "

అనియె నిఁక బల్కలేడొ, కన్గొనలఁ జార్చె
మౌక్తికము లట్టు లానందమయజలమ్ము;
లర్ఘ్యమో పాద్యమో హృదయార్పితములు
భక్తిపూర్వకనైవేద్యఫలరసములో.

అది శుభావహ తేజోమయం బతీత
సుకృతపరిలబ్ధశాంతిభాసురము క్షణము
ఏ మన స్స్వామి గడియింప నోమినదియొ,
ప్రబల మోదంబునను వృద్ధ పలికె నిటుల.

“వనమాలీ ! తరియించితిఁ కొఱంత యా
వంతైన లేదింక, జీ
వన యాత్రాఫల మబ్బె, సత్ప్రణయశో
భాలోకసేవాప్తి క
ల్గెను కానీ, వచియింపకుండుటకు నా
కే నిల్వనట్టుండె; మీ
రనుమోదించిన నా కథఁ వినిచి కృ
ష్ణా ! యంచు కఁ మోడ్చెదఁ.”

“తల్లి ; సందేహమే వేఁలు తలఁపు వలదు
అడుగఁ దలఁచియు, నాయాస మగునో యనుచు,
మానితి” నటన్న వత్సలు మాట కలరి
స్వస్థయై యామె మరల చెప్పందొడంగె.

“జరిగిన వెన్నో కాలములు
జన్మతలం బెడఁబాసి, నేటి కా
పరమపవిత్రసీమ కళఁ
బాయదు హృత్పుటపైన, నా మనో

హారమగు సౌధభాగము వి
హారవనస్థలు లాటపట్టు లా
భరణములున్ జెలుల్ పసరుఁ
బట్టెడి బాల్యము నేమి చెప్పఁదున్.

లేఁదమలపాకుతీవ శరీర మప్పుడు
పచ్చతంగేడుపూవన్నె బరగు మేన
మొగలిపువ్వులోని నునుపులు నెగడుచుండు
కనిన యువకుఁడు కన్నారఁ గనక పోఁడు.

ఒక సంధ్యాసమయాన భారతిని శు
ద్ధోపాసనన్ దన్ప త
న్ని కటస్థంబగు దేవళంబునకు నే
నిష్ఠాత్మనై పోవు త్రో
వకు సామీప్యమునన్ వితర్దిపయి న
వ్యస్మేరబింబాస్యుఁడై
యకలంకంబగు యౌవనప్రభలలో
నాలోచనల్ సేయుచో

కనుఁగొంటిన్ మది నాహరించిన శుభాం
గస్ఫారలావణ్యు; నా
పని యేదో స్మృతి లే; ద వెన్నడును నా
భావంబు లూహింప నే
రని నవ్యావనులన్ దిరుంగును మహా
రంభంబులో, నే యఁ
ర్ఘునిధిన్ ద్రివ్వి గ్రహింపనో; నిలచె నే
త్రిజ్యోతు లేకాగ్రతన్.

రెప్ప వాల్చక కనెడి నాయొప్పుఁ గనడు;
అప్రియత్నమ్మగా జారె నప్పుడు నాదు
కరయుగమునుండి వెండిపళ్ళెరము భువికి,
అటులె నిల్చితి: దిగ్గున నతఁడు వచ్చి

'బాలా! యీ యరసందె నేగె దేఁటు, మీ
వా రెల్లు నిన్నంపిరు
ద్వేల ప్రార్థన లేమి కోరి సలుపన్
దీక్షించి తిట్లించుఁ దా

నా లీలఁ భువిఁ బడ్డ వెత్తియిడి నా
యాస్యంబులో నాస్యమై
యాలోకించెనో లేదో ఒక్కత్రుటి 'పు
త్రా!' యన్న పిల్పందినఁ

తప్పని భారమై మధుర
తాపరిణాహపు ప్రేమముద్ర నా
నొప్పుగ నొక్కముద్దును మ
దుద్యతగండతలాన నద్ది యే
చొప్పున నేగెనో, కనులఁ
జూచుటకైనను బాష్పపూరముల్
జిప్పిలి దృష్టి నడ్డినవి,
జేయఁగ నెయ్యది తోఁచ దత్తఱిఁ.

ఆ మనోహరసుప్రసన్నామృతాంశు
కాంతులనె నింపె విశ్వంబు, కదలనేల?
కడచి చననిమ్ము రయమున కాలరథము
మంజులంబైన ప్రేమవిమాన మబ్బె.

పరుల కలభ్య మీ మధుర
భావవియత్తలయాన మేమొ, ఈ
తరుణము పీటిబుత్తునె, సు
ధామయుఁ డాతఁడు, తత్ప్రకార మే
పరమపవిత్రసీమల శు
భంబుగఁ దోఁచును సంతరించి యె
వ్వరు గనలేని నా హృదయ
భద్రగుహాంతరమందు దాచెదన్.

అనుకొనినాను, ఆ పిదప
నైన విధానము గుర్తు లేదు, తె
ల్విని గొని కాంచునప్పటికి
వెల్గుల నల్దెస లావరించు భా
నుని పొడఁగంటి, మేడపయి
నూలొక్కను పాన్పున జేరియుంటి, ప్ర
క్కన శయనించి యుండె నను
గాఁగిటిలోఁగొని తమ్ముఁడాయొఁడ.

ఊహా కందదు జరిగిన దొక్కటైన
పొత్తబరువాయె నెడఁద, ఝుమ్మరని పలికి
బంభరం బొండు చెవిదండఁ బాసి చనియె,
నా సినాదమునం దాత్మ గందె నెదియొ.

నాఁడు మొదలుగ మా యింట నాడు పెండ్లి
ముచ్చటలఁ దల్లిదండ్రులు మునిగి యుండ్రు.
పైకిఁ జెప్పను గాని నా వాంఛ వరుని
గనఁగ నుండెను నా మనఃకలితుఁ డగునో.

అంతయు సిద్ధమయ్యె, నిఁక
నైదు దినాలకు పెండ్లి-ఎప్పుడే
కాంతమునందు గోరెనో మ
దంబిక యల్లుని గాంచః నప్పుడే
మంతయు ప్రొద్దుపోదు, దిగ
నల్లుడు—మెల్లగఁ జూచుచుంటి నా
కాంతుఁడు గాడు-కాంక్షలు వి
ఘాతము లయ్యె, నిఁకేమి యోగ్యమో

లోకవిజ్ఞాన మెఱుఁగని పోకడలను
వేషభాషణములు మున్నె వెల్లడించె
అతని నగ లొత్తి చెప్పె ధనాఢ్యుఁడనుచు
దాన మా వారి మోద ముద్దండ మయ్యె.

♦ ♦ ♦ ♦

అపుడు నిశ్శబ్దశర్వరి విపులగగన
వదనమున నిల్పుకొన్నవి బాష్పవారి
కణములో లేక చెమటమొగ్గ లవి యగునొ
మినుకు మినుకని జారి పోవును తపించి.

అమృతకిరణుఁడు రాఁడాయె ననెడి వగపొ,
వాని యెడఁబాటు నోర్వఁగా లేని వెతయొ;
అతని నచిరానఁ బొందఁగా నైన తలఁపు
లేవియును తోఁచి రాక వాపోవుటేమొ.

వేగ రమ్మని నను బిల్చి యేగె భ్రమర
మప్పుడు, రజనీమతల్లి నా యండ యిపుడు
సంశయంబేల, పిఱికిముచ్చట లవేల;
బ్రతుకుకడ దాఁక నాస్వామి వెతకికొందు.

అది మొద లింత దాఁక విపు
లావరణంబున దీక్షఁబూని, నా
కొదవిన వంతలన్ మనసు
నుంచక గ్రుమ్మరుదాన: నేటికిన్
మదిపయి నాటి బాల్యరుచి
మాయఁగలే దొక యింత యేని; నాఁ
డొదవిన నాథు మన్నన-అ
దొక్కటియే మననంబు నిత్యమున్

ఈ యుదంతము కలిగించు నెట్టి భ్రమలొ
మెచ్చితల లూచినను, నోరుల్ మెచ్చకున్న,
ఈ జరఠజీవయాత్ర నిర్వ్యాజ మమల
భావపరిపూర్ణ మగుటఁ బావనము నిజము.

తలఁపు కెక్కిన వా డధిదైవ మనుచు
అతని కైనట్టి తను విది హవ్య మనుచు
జరుపబడినట్టి ప్రేమయజ్ఞమున కిపుడు
సలుపు పూర్ణాహుతికి నీవె సాక్షి కృష్ణ''

అని చేదోయిని మోడ్చి కన్నుఁగవ మూ
యఁ దోఁచె నా వృద్ధ జీ
వనకావ్యంబు సమాప్తిఁ జేయునటు, లా
పైఁ వ్రాలె శయ్యాస్థలిన్;
వనటం బొందిరి వత్సలాదు లపు డ
న్నన్ జాలునే; మూర్ఖుఁడై
నను కన్నీళుల దోయిళుల్ విడుచు స
న్నా! కాంచి యా దృశ్యమున్.

చతుర్థ

"ఇంక నెందాక తమఃప్రభంగమాల న
ట్టిట్టూగి జీవాణువుల్
బెకలింపించెదు భీతిచేత, నిఖిలో
ర్వీహాసలీల్ మహా
త్రోక పర్యాయము గాంచు మోయి! విషవే
మో గుండెసంకెళ్ళు, చే
తికి నందిచ్చుము చేయి" యంచు రవి ప్రా
గ్దిక్కెక్కి చే సాచునో,

"తరువల్ల్యాదుల కాలవాలముల నీ
ర్ద్రావింప నుప్పొంగుచున్
పరుగుల్ దీసెడి పిల్లకాలువలతో
పా టేఁగ వీల్గాక తె
ప్పరలాడున్ దిలకింతువే! దరులఁ గు
ప్పల్ గుప్పలై పచ్చికల్
తరుణీ!" యన్న, నపాంగ ముత్తరముగా
దర్శించు చాత్మప్రియున్,

ఒక ప్రాయపు టొయారి కాల్ గొలుసు లే
మో కొంత నొప్పింపఁ, దీ
పకుఁ జే నొత్తెడి వేళ గల్లు మను ని
క్వాణంబు ముంజేతియం
దొక పెల్లై, యటకేగు చూపులకు నో
రూరించి, యుత్కంఠఁ బెం
చక పోనీయని పైఁడిగాజులను మిం
చన్ జూచు చేజాయలో,

నిగ్గులు చూచుకొంచు నొక
నీ టలవాటయినట్లు లోరమో
మొగ్గి తనంత లో మురియు;
నూహ గ్రహించిన వన్నెకాడు "బల్
సిగ్గులమొగ్గవా! నగవు
చిందగ నీయవు? చూడు మున్న దీ
పగ్గకు నిమ్మపం డొకటి
వన్నె పసందను దేని దాకెదన్."

అని కేలొత్తెడిదన్ బుజాన, జెలి యు
త్యంతంబు కోపేక్షణం
బున నేనో గనఁబోయి, వాని నగు మో
మున్ జూచి తానే మునిం
గెను హాసాబ్ధి; నొకింత సేపటి కనెన్
గ్రీగన్నుఁ సారించి "వం
గిన తాంబూలపయి న్నగస్మృతికుసుమా
శేషంబులే సొంపులా!"

ఆనెడి మానవతిఁ జెలుఁడనునయించె
సనువు చనువును ముప్పిరిఁ గొనిన మాడ్కి;
కలసి విహరింతు రిర్వు రేకముగ నపుడు
వివిధఫలపుష్పభరవనవీథులందు.

ఒకట తెల్లని జాజు లొలయు పందిలి నెక్కి
ఒక రందికొనుచు నింకొకరు కోతు
రొకట వంగిన రెమ్మ కూగు మంకెనపూల
నేను నేనని ముందు కేగి కోతు
రొకట గన్పడదు చంపకము వాసనఁ బట్టి
ఒకరి కచ్చెరువుగా నొకరు కోతు
రొకట తీయని మావి కొరగి నేలను రాయు
పండ్ల కెగఁబడి సిల్వాకయె కోతు
రొకట విచ్చిన దానిమ్మ లొడిసి కోతు
రొకట వసియించి సరిచూతు రొక్కటొకటి
'నేను కోసిన దిది' 'ఎందుకైన దార,
'దండ నే గుత్తునా?' 'కాదు, తాళు' మనుచు.

హృదయమ్ముల్ మిళితమ్ములై వయసు వ
ర్తింపుల్ సుయుక్తమ్ములై
వదలింపుఁ జొరసీని బంధమున ని
ర్బంధమ్ము స్వాతంత్రమూ
మొదలే చిక్కఁ దగోచరం బారుల కా
పొందింపులో సూత్ర మె
న్ని దెసల్ జోడుగ సంచరింతు రవి యె
న్నే నెయ్యపుం దీవులే,

ఆ చెలువంపు చెల్మిఁ దోల
కాడెదు బంటచెలుల్ వనస్థలిఁ
జూచుచుఁ బోయి చేరి రొక
చోటు, నటఁ దెలితాలగద్దె పైఁ
బూచిన పారిజాతకము
పోసిన పూవుల నింపుకొన్నదె
వేచియె యుండనోపు నప
విఘ్నులఁ జేసికొనంగ నిర్వరఁ.

పొడుపుమల తల నున్న లేఁబ్రొద్దుసెల నొ
లుకు పసిడివెల్గువెల్లువలోన దేలి
కులుకు పూవుల తెప్పనా నోలయు గద్దె
నధివసించిరి బాల్యవిహారలీల

తోఁటలో తిరుగుచు నేరి త్రుంచుకొన్న
క్రొన్ననలు పండ్లు బోసి రిర్వురను నడుమఁ
తీరుతీరగు పూలతో దీర్చి దండ
గ్రుచ్చుచెలి కోరు నల రిచ్చు గూర్మిఁ జెలుడు.

" వినగాఁ గోరుదు నా మనఃప్రణయదే
వీ! యెట్టు లిన్నాళ్ళు జీ
వనకోలంబును నొంటి నెట్టితివి? దు
ర్వారోగ్రఖేదాగ్నిఁ గ్రా
గిన నా యాత్మకు నీవు చల్లని వినో
దీ పుల్ పునఃప్రాప్తదా
క్షణ మేనాఁ డని చూచి చేసిన ప్రతీ
క్షల్ వ్రాయ నుదగ్రగ్రంధనా."

అనఁగ జేనున్న పని నించుకంత నాపి
అంతలో నీరు నిండిన అక్షియుగళి
నట్టె పైకెత్తి బొటబొట నశ్రులొలుక
మోము వాలిచి మరి గ్రుచ్చఁబోయె యువతి.

అంత నాయమ చేదోయి నతఁడు తనదు
వామహస్తాన గ్రహియించి వ్రాలి యున్న
మోము గుడిచేతఁ బైకెత్తి ముగుదవైతి
వార!" యని బొటవ్రేలఁ గన్నీరు దుడిచెఁ

పటుఁ దప్పించి కాపాడు ప్రాపు కలుగ
కందు భయమందునే; ధైర్యమంది సుదతి
"నాదు హృదయాంతరిక్ష శూన్యప్రపంచ
మున సరాగము నింపి నీ చనుట మొదలు.

ఏమొగాని మనఃతురంగము సతం
బీక్షించు లోకాటవీ
సామాన్యత్రసరేణువందమున గాం
తూసిద్ధి నూహించి, అం

దే మాహాత్మ్యమొ నీ స్వరూపగత మే
దేఁ జిహ్వమున్ జూతు, బా
ధామాధ్వీకము తత్ఫలం, బదియె ప్రా
ప్తంబంచు సేవింపనే.

లోలోనన్ బ్రవహించు ప్రేమజలక
ల్లోలాల తబ్బిబ్బులో
వే శాఖోళిము [illegible]ంది హృన్నళిని యే
వీరాంశ తోఁడైన రా
గాలాపంబులు నవ్వు నాట్యములు సౌ
హార్దంపు సంభాషమా
లీలన్ జూపఁ గృతజ్ఞతన్ దలఁచె నా
లీలాత్మ కాఠిన్యమున్.

నైరాశ్యం బిగురెత్తి దూఱి మనసై
నన్ వేగ స్వీయాపరా
ధోరస్త్రాణము జించి చీల్చి తనలో
నుత్తంభితంబైన చిం

ఆ రాజ్యంపు సువర్ణపీఠమున సం
దర్శించి మన్నించు మో
యీ రాజన్య యటంచు పేఁ వగచినన్
హేయంబె మాటాడు టే.

బహిరంతరంగవలయితవస్తువితతిఁ
బ్రతినదించిన బింబసంభాషణముల
తోడ గమియించి తీ నాళ్ల, త్రోవ వెంట
భావమే దారి బత్తైనె పరగె నోయి!

ఈ యెడఁబాటుపాట విన
నీగుచు వేపుకతిన్న బంధుతాఽఽ
నాయముఁ దప్పుకొన్న, నొక
నాఁడును వీడక ప్రాణమైన నా
కీయఁగ శంక నొందని సు
హృద్వతి నే గతి మాయఁబుచ్చి దో
షాయుతమైన నీచజని
నందు దనశ్వరశర్మ నుబ్బినన్.

ఎడఁద సడల్చి కేల్ జొనిపి
యీవి బయల్పడఁ దీసి చాటుగా
నిడి 'పదిలంబు సు'మ్మనఁగ
'నెంతటి భాగ్య' నటంచు గర్వమున్
బడి గయికొన్న దీ వలపు;
వాసెన విప్పి పవిత్రమారుతం
బెడలఁగఁ జేసి ద్రోహము న
యించిన శృంఖలఁ జిక్కిపోదు నే!

కడలన్ జూపక కూడలిన్ మొలుచు మా
ర్గద్వంద్వమం దే దెసన్
నడకన్ బుత్తు నటన్న సంశయగుహా
న్థగ్రంథిలోఁ జిక్కి రా
పడు చిత్తంబును స్పందనంబుఁ గదలిం
పన్ శక్తమా యూహ లా
గడు వేగంబున బల్కలేక చెలి కేల్
గీలింపులో వచ్చితిన్.

ప్రాభాతప్రభ నెత్తుకొన్నతఱి హ్రా
ద్రాగబుంలో స్వాగతం
బాభాసించెను బర్ణశాల; విజయం
బాసించితిన్, గాని నీ
శోభాంకూరము లేడ డాగెనా? సరే-
చూపట్ట నేలా వృధా
భీభత్సాస్పదమైన జిత్తరువు వి
ద్వేషంపు బీజంబుగా?

అగు గాకే మది రాధికాప్రతిమ? నా
యాకారసామ్యంబు చ
క్కగాఁ గన్పట్టు నటంచు భేదమతినై
కాపట్యమే నా మనో
జగతిన్ నిండిన వస్తు వన్న తలఁపుల్
సంధించి సంభాషణం
బెగఁబోసెన్ గద మా ప్రభాత! తలవే
నెత్తంగ సిగ్గొందితిన్.

ఇంకైనన్ మన సొప్ప దస్మదుభయా
భీప్సావిటంకాన నే
కాంతాధిక్యత నూని ద్వార మిసుమం
తైనన్ స్పృశింపంగ; నా
నెంతో వేదన, యాను గాక! లయ మ
య్యెన్ దృష్టియున్ బుద్ధి చి
త్రాంతఃప్రాభవమంకుఁ, దద్గతవిశు
ద్ధాత్మావబోధంబులన్.

తడిసి ముద్దయి వేదనాధార లెన్నొ
క్రమ్మరించిన నా మనఃకుసుమ మపుడు
తీర గనుపట్టు మానినీదివ్యహృదయ
పుటపు పొల్లికలందుల మునిగి విరిసె.

మా పరస్పరమైత్రి తన్మయముగాగ
నఁకె మొసగిన కుటి విడనాడి మరల
సమధికప్రేమవిశ్వాసశాఖ లెక్కి
వచ్చి నిను జేరు తలఁపు లబ్రముగ నోలయ,

వని నికుంజము జేరఁబోయినది మొదలు
మరల నిను గను దాఁక మా మనసు లెట్టి
వ్యాపృతులఁ బూనెనో చెప్పవలె నదేల ?
దండ నా వంతు, పటమది దాని వంతు."

అనుచు నింకేమొ వచియింప నాసపడుచుఁ
దడయును సుశీల, వత్సలుఁడెడఁదలోన
భద్రపఱచిన బృందాధివాసుఁ గనెనొ
పైకొనిన చిత్తవిభ్రాంతిఁ బలికె నిటుల.

చూపులు పావనమ్ములయి
చూడఁగ నోచె నిరత్యయమ్ము బృం
దాపతిదివ్యరూపము సు
ధామధువాణి ! ఎడంద యంత్రమై
గోపకిశోరుఁ జూపు నెడఁ
గోరినవేళ ననుగ్రహించి, ఈ
పాపపు లోక మేడనొ న
భఃపృథివీస్థలులంపు నాతఁడే.

తీరుపు సేయువేళ యువ
తీమతి పోయిన పోబడుల్ బహి
స్త్రీరము నంటి యుండి నియ
తిఁ వఁ ది నిల్పి గ్రహించినావె? శృం
గారపు టూహాలందు సవి
కారులు త్రోక్కిరు నిర్మలాధ్వ, మొ
ప్పరుదు రా పథాన నిర
పాయముగాఁ బ్రణయర్షు లెల్లరుఁ."

'లే దోయీ! మన సుంచలేమ. పెఱిగో
ర్కెం జేరనీ దాత్మభా
వోదాత్తంబయి: పూవు పూవును సుహృ
ద్వ్యక్తిఁ బ్రసంగించు చే
దో దైవాజ్చిన ప్రశ్నసంతతికిఁ బ్ర
త్యుద్గీతముల్ బాడుచుఁ
బూదండఁ రచియించు వేళఁ దలఁ పే
మో మించలే దంతకుఁ.

కాని, బుధప్రపంచపరి
కల్పితకోవిదపట్టభద్రుఁడా !
వే నిగళంబు లున్న, వెను
వేయఁగనీక, పదంబు ముందుకే
పూని క్రమింపఁజేయు బల
పూరము నిచ్చు పదార్థ మెద్దియో
కానఁగరాదు; గోచరము
కాదొకో నీ కయినన్ వచింతువా !"

"ఆకృతియె లేని భావనావ్యక్తగుణము
గుణిని విడి కానఁబడ దొంటి కోవిదునకు
సైత మో బాల్యచాపలేచ్ఛానువర్తి
నీ ! మనస్విని ! కనుము సందియము విడఁగ.

ఈ జపాసుమవర్ణ మెంతే జిహీర్షఁ
గొలుపు, నీ వుంచుకొనుము కోమలము సుమము,
వలయుచో నీకె పరిమళములు రజంబు,
వన్నె నీయుము, మఱువ నీ పున్నె మతివ !

మధుకణమునుండి మాధురీమహిమఁ దీయ
విమలనిర్ఝరినుండి రావమును దీయ
శీతలజ్యోత్స్నఁగల చల్వ సేకరింప
విఫలులే యైరొ తెలుప రా విధిని నెవరు.

ఊర్ధ్వదృష్టుల మెలిఁగొని యుటజములకుఁ
ప్రాకి పోయెడి లతల కే బలము కలదు ?
ఉన్నయటు లుండి రవిపాదఁ గన్న కమల
మట్టె విరియుట కే పుష్టి యావహిల్లు?

ఇది నిగూఢము దృష్టి కందదు లతాంగి
ఇట్టి సంబంధమం దెవ రెంత యెంత ·
పాలుగొని పెంచుకొందు రా పరిమితులను
వారలే సాక్షు; లిఁక ఫల మేరి కెటులొ?

తెలియకయే మనస్సు సమ
ధిష్ఠితమై యొకచోట పీడి రా
వలవదు గాఢమైత్రి గల
ప్రక్రియలో; అట నేమి రక్తి సాం

వత్సలుడు

పులు దులకించునో యడుగఁ
బోరు సుతీక్ష్ణులు దేవి! ఆ స్థితిం
దలఁచుము దివ్యమానవమ
నః ప్రణయాంకురబీజమట్టులఁ గా.

ఆవల ప్రేమబీజమున
కార్ద్రహృదంతర మిచ్చు వ్యక్తియే
కావలెగాని, అంకురము
కాండముఁ బెంచి యభేద్యమై జగ
జ్జనకరూపమం దమృత
శీకరజాలము నించి స్వర్గ వాం
ఛాఫలమం బు గూర్పఁగల
శక్తిని బొందుట దొక్క లెక్కగదో.

కలదిం దొక్క రహస్య మం చెలులకో
కళ్యాణి! ప్రేమాంకుర
మ్ము లవమ్మైనియు వాడిపోక తుట్టుత్తై
పో, బెంపుఁ జూపించు రీ

తుల పాలించిన నే సుధల్ గురియు; లే
దో, కాలకూటంపు ధా
రల ముంచెత్తును కాన, పాలకులు కూ
ర్కన్ రాదు ఈ వృత్తిలో.

అకలుషమైన మైత్రి హృద
యాంతరభావరహస్యవీచికా
నికరములో విలీనమయి
నిండునయేని వియోగయోగదై
వికపరిణామభేదపు వి
వేకముతోఁ బసియేల? భావ మో
డికలయి చేసినట్టిది గ
డింపఁగఁ జో టొకటేని చిక్కునే.

అప్పుడే తుచ్ఛసుఖాలకై తలఁపు లా
యాసించుటల్ మాను; ని
క్కపు ఏకాగ్రితతోడ ప్రత్యణువులోఁ
గనవచ్చు సౌందర్యరే

ఖపయిక్ స్నేహసుమంబు లుంచుచు నుదీ
ర్ణోదక్షతక్ మారుపా
టు పరిభ్రష్టము కాఁ, దపఃపవిత్రబలవృ
ష్టుల్ గూర్తుమా—భాగ్యమే."

అని యతఁడు పల్కె. జిజ్ఞాస యలరు దృష్టు
లార్ద్రశోభలఁ జెలునిపై యందపఱచి
నిశితవిజ్ఞానరోచిస్స్విలసనములు
పరఁగఁ జిరుకెంపునోట నా పడఁతి యడిగె.

"మోహనమైన రూపుఁ గని
మోహనుఁడా! సుఖపూర్తి నందఁగా
నీహ వహించుటే ఖిలమయోని,
వశంగత వృద్ధి యయ్యు, సం
దేహము లేదు, ప్రేమ విష
దీర్ఘిక, కాలిడరాదు. కాని, యీ
దేహుల తీర్పు లేవి! జల
ధిన్ జలవాహిని చేరకున్నదే?

పోద మహాంపత్రిక దటిని
పొందెడి చోటు పవిత్ర మందు రం
దే దరిసింప నౌను బహు
తీవ్రతపస్కుల, వారితోడ సం
భేదములోన తానములఁ
బెల్లుగ నాడి, గ్రహింపనైన స
మ్మోదము నే పథాన దలఁ
పుల్ బసివట్టునో చూచి వత్తమా?"

" విషయ సుఖభోగములఁ బ్రేమ పెరుగలేక
తఱుగుననుకొందు, రక్తియు విఱుగునేమొ,
వేదనాలాపమాధురుల్ వెనుకఁబడిన
వలపు విషమయమును సరిపడదె విదుషి!

వివిధసుందరవస్తుసంపృక్తమైన
చిత్రశాల ప్రపంచ మోసీ శుభాంగి!
అటఁ బ్రకాశించు మూర్తుల నగ్రగణ్య
మైన దనుటకు సందేహమా నరాత్మ?

ప్రేమధారాస్రవంతిని బెంచి పెంచి
భోగకాలుష్యవిరహితోద్వేగఘటితి
నారి పోని విషాదవిస్ఫారశిఖల
వెలుఁగుఁ జూపిన వృద్ధ కంజలుల నిడవె?

జంతుకాంక్షా విముక్త విజ్ఞానమయము
ప్రేమమని కాదె చాటి చెప్పినది రాధ
ఆ ప్రవాసము సహవాస మకలుషాధ్వ
బోధకము లవి తల వాల్చి మ్రొక్కవేమొ?

ఉన్న దనంత మీ ప్రణయ
మో సతి! కాని, ఆ దేమి? లేడి యే-
చిన్నది మల్లెచెండ్లు పసి
చేతుల జారెడు రీతి నుండలై
కొన్నిరుగుల్ బడంగఁ జెవి
కోలలజంట నిగిడ్చి, పచ్చలన్
పొన్నల మిన్ను కెత్తును; మ
నన్ గనఁగొన్నదో లేదో యింతకున్"

పంచమ

“ అల్లిన దన్ని వైపుల క
హార్వతి దొంగతనాననైన రాం
జెల్ల దటస్న దీక్షయొ, వి
చిత్రపు టాకుల పూలకోకతో
నెల్ల శరీరముఖ ముసుగు
లెత్తిన, దెంతటి జాగరూక ఆ
వల్లి లవంగి! - మీటును వి
పంచికనా ? అది నేర్చె నెన్నడో!

వత్సలుడు

కా దది వల్లకీరవము,
కావలె కోవెలకొమ్మగొంతు, ఆ
నాదము గూడ కా దది, వి
నందగు నచ్చపు తేటమాట, లీ
వాదము లేల? కొంత నిల
బడ్డపయిన్ అదె తెల్లవారా” నటం
చాదటగొన్న చేయితుద
నల్లన దువ్వుచు లేటి నొక్కుచున్

ఒక పువ్వుదీవటింటి కెడ
నున్న రసాలపు నీడ నిల్చి, తే
పకు వినవచ్చు పల్కుల పరి
భావము కన్బొమ లెత్తి, యెద్దియో
ప్రకటితమైన బాధ్యత వి
పర్యయ మొందినరీతి, యింత వా
ల్చిక కనురెప్పలన్, విను బ
రాకు రవంతయు లేక నిట్టులన్

" ఈ విపుల, ఈ వియత్తలి, ఈ మరుత్తు
ఈ విభిన్నాభ్రజలనిధు, లీ యనంత
కాంతివిజ్యోతు, లే నాటి కల్పనములు?
నిత్యనవ్యోత్సవమె వీని సత్యమేమొ!

శిథిలమై దిబ్బలెత్తిన చిత్రచిత్ర
పూర్వభూపాలశృంగారపురములందు
పుడమి పులకాంకురములెత్తి పూచి నవ్వ
మంచుపన్నీరు జిల్కి హాసించు శశియు.

చంకనిడుకొన్న యిల్లాలి చంటిబిడ్డ
నొడిసి మొగనెత్తి నక్కల కొప్పఁజెప్పి
సంతసించు ప్రభంజను చర్య లెవ్వి
ప్రతిఘటించు బ్రహ్మాణ్యాండు బయలుపడకు.

పంటపొలముల బంగారుపైరులోన
జీవముల దాచి పవళించు సీమ నల్లె
మ్రింగి కూర్చుండి కదలక మెదలకున్న
కడలిచెద్దముఁ గాదన్న గండ డేడి?

హేతుస్పర్శ నెఱుంగదో ప్రకృతిమా
హిష్యప్రపంచంబు! వ్యా
ఘాతక్రూర వినాశ మొక్క, టొకటన్
గళ్యాణమై వశ్యసం
ఖ్యాతప్రభవ, మున్మతిన్ బరపి దుః
ఖాహ్లాదవారాన్నిధుల్
లోతే చూపక ముంచ జీవతతి, నా
లోకించితో ప్రభ్లునా!

ఒకఁడు నా మాత యిది యను ప్రకృతిఁజూచి
ఒకఁడు నా మృత్యు విది యను ప్రకృతిఁజూచి
ఒకఁడు నా కాంత యిది యను ప్రకృతిఁజూచి
ఒకఁ డిదియు నే నొకటి యను ప్రకృతిఁజూచి

విరమొగ్గ దూరి ప్రాఁవెడు తేనెలకు మత్తు
గొను తుమ్మెదకు నిత్యా సుమగీతి
పగతు కుత్తుకఁ గోయఁ బ్రబలి నెత్తురు లోలుఁ
బోరు మోహకు నిత్యసమరగీతి

అణు వణువునను స్నేహజ్యోతులను నిల్పి
మురియు మూర్తికి నిత్యమోదగీతి
కడలేని కన్నీటి కడవపోతలఁ బోసి
దొరలుజీవికి నిత్యదుఃఖగీతి
గీతినే లేక జీవనహేతిధార
మొక్కవోవును, బ్రతుకుపూ మొగ్గ విచ్చు
టెఱుఁగకయె వాడి లోలోన నిగిరిపోఁ
బరిమళము, తీవెపై మొల్చి ప్రతిభ యేడ?

మెత్తని లేఁతపచ్చికల
మేసిన చేఁపున నిండు పొదుఁగున్
దగ్గర మూఁగి నోటి కిడఁ
దాఁకిన గోవును చేఁపనీక యా
లెత్తుచు 'అంబ! అంబ!' యని
యేడ్చె వనాళిలు వత్సమైఁ గృపా
యత్తత వద్దు—విప్పుము—
ఆవు నరించవె ప్రేమగీతికన్.

వత్సలుడు

మేఘుఁడు గాయకారి, ఘని-
మేదిని-యాతని పేరటాండ్రు, వ
ర్షౌఘవినిస్స్రుతుల్ రతు, ల
యారె! వియోగదురాపకూతనా
మోఘపరంపరల్ గవియు
మోహితుఁడై ప్రకృతిన్ స్వకీయకా
ర్యౌఘముఁ జేయఁ బల్కిన వి
యచ్చరగీతికి మృత్యు వున్నదే!

'పోటుమగంటిమిన్ బరుల
మూకలఁ గెలిచి చెండు లాడు ఛే
పాటిది నాదు ధైర్యమున,
పౌరుషలక్ష్మి విహారలీలలన్
బాటుగఁ గౌఁగిలించి యెడఁ
బాయదు నన్ను, నటన్న యోధుఁ డె
ప్పాటున బోరనో! తనువుఁ
బాసియు విన్చెడె పీగగీతికన్.

నలవడెడి గీతు లివి, స్థాయి కలిగనేని
ఒకటి యననేల, సర్వగీతికల నెత్తి
ఆలపింపఁగ వచ్చు లోకాలు మెచ్చ.

ఇటు లెన్నో నమృతస్రవంతికలు మొ
ల్కెత్తన్ జనిస్థానమై
స్ఫుటపుష్పాంబిక యాచుఁ జేరి మధురా
మోదంబు నందింపఁ బీ
ల్చుట కెవ్వానికి నాన లే, దతనికై
శోకించునో! 'గర్భసం
పుటి భేదించిన మూఢ!', యంచుఁ బ్రకృతి
వ్యాధాంగి మాతృవ్యథన్"

నాల్గు వైపుల బహుళసుందరచిరత్న
రత్నఖచితము దివ్యాభరణము వ్రేళ్లఁ
ద్రిప్పి చూపఁగఁ దేవకు తేప కొక్క
తళుకు మిరుమిట్లు గొలుపు విధానఁ దనదు
తలఁపు విభ్రాంతి గొల్పు పల్కులను వినుచు.

చివురు టాకు మొలకలోన జిరునవ్వులకు పూవు
లూగాడు మధురిమ మొక్కసారి
నడిమింటఁ దరణి బాణముల నల్గడలకు
నెక్కుఁబెట్టెడి భీష్మ మొక్కసారి
తెలివెన్నెలల సుధల్ జిలుకు చంద్రుని శీత
లోర్ములఁగల శాంత మొక్కసారి
సెలయేటి దరిఁ బండ్ల వెలయు మాని యెడారి
నొలికించు కారుణ్య మొక్కసారి
తరుణముఖసీమఁ దరగలు తరగలట్లు
హృదయభావలతాంత సంపదలు వెలికి
వెడలి చెవిఁజేరు పాటల వియ్యమొంది
చెలఁగి తొలఁగిన దెలియక మెలఁగు నతఁడు.

ఎఱుఁగ డతండు చేవిడిచి
యేగిన లేడి కడింని సేన, ల
చ్చెరువుగ తీనెటింటి కది
చేరి, కదల్చును, నోట లాగు, సం

బరమున నాకులన్ మెసవు,
ప్రక్కల కూఫుచు మోవి దూర్చు; నీ
పరుసన కర్ధమున్ గనఁ బ్ర
భ్రాంత బయల్ పడి చూచుచున్నాడన్.

పాట లాసఁగిన వడిఁగొని భావ మేగి
యేగి మఱి యొక్క వడికయి యెదురుచూడ,
వీను లందీక కండ్లకు విన్నవించె,
కనులు చూపుల నంప, కాంత నవి బలసె.

అబల నొలసిన చూపుల నవల కనిపి
లేడి సేతలలో మంచిలేమి కడలి
వడి వడిగఁ బోవు నాతఁ, డే మిడుకొ శిశు!
లేడి నా లేడికన్నులలేమ గానియె.

" చెఱఁకుఁ గప్పెద నీ లేడి సేతలందు
ప్రీతియే తోఁచెనా-స్నేహగీతి యగును.
బ్రతుకువీణియ యే పాట బాడకుండు
త్రుటుటులె కనరావు. నీ దృష్టి కేటులొ లలన!"

అనెడి వత్సలుపై మందహాసరుచులఁ
జిలికి లలితాంగి "సుకుమార! తెలుపఁగలనె
త్వాదృశుల సన్నిధి" నటన్న "దప్పు లేదు
తలఁపుఁ దెలుపఁగ శంకిల వలవ"దనఁగ.

"ఎత్తిన గీతికన్ గళల
నెన్నిటిఁ జేర్చిన రక్తిగట్టు. గొం
తెత్తిన పేరదేమి విన
నీగిన శ్రోతల నూపకున్న; నే
యెత్తును లేని గీతిక ల
యించుట మేలు హృదంతరంబునం,
దెత్తున నేగు కుత్తుక మ
హిం బడఁ గోర ద దెట్టు లేగినన్.

మలుపు లెఱిఁగిన కంఠ మే మార్గమందు
పయనమయ్యెను తప్పుత్రోవలకుఁ బోదు.
కలసి వచ్చిన బాటలఁ గలపికొనును
బాట లేకున్న నొక క్రొత్తబాట సేయు.

కల దోఁక వింతముచ్చట స
ఖా! అది యెంత నిజమ్మొ తేల్చఁగా
వలెనని కోర్కె. చేరువయె
బాటపయిన్ వచియింతు నా తలం
పుల" సను నాతితో "అటు తె
పోవుద" మన్న నతండు వెన్కఁగా-
నెలఁత పథమ్ముఁ దీయఁ-బయ
నింతురు తోటను దాటి యిర్వురున్,

నాలుగు బారలే నడచి
నా, రపు డింతి (పయ్యంటలోన నే
మూలన దాచె నే క్షణమొ)
ముద్దులు గుల్కు — పటం బొకండు కెం
గేలున వెల్వరించి పరి
కించి సఖున్ గని చేతి కిచ్చి "ఈ
వెలుపుమాసిన్ వయసు
వీడిన బాయ వవేటి చిహ్నముల్ ?

వత్సలుడు

మొలచి మొలవని నూగుమీసల పసందు
చిరునగవుమోవి మెరుగారు చెక్కిళులను
గల్గు నీతఁడు ఈనాఁడు కంటఁబడును
పండువయసున, గుర్తింపవలయు నెటులు"

అనిన లలితాంగి ప్రశ్నల కతఁడు తిరిగి
ఉత్తరం బీఁదలంచుచు చిత్తరువును
గలయఁ జూచును మనసు నేకముఁగ నుంచి.
కడకు నే యంశములఁ దృష్టిఁ గనెనో పలికె.

" పొలతి ! యిటు చూడు మెడమ కన్బొమకుపైన
కల దొకటి మచ్చ, ఫాలభాగమున నదియు:
తెలియవచ్చును కళ లెన్ని తొలఁగి యున్న.
నాసతుదివంపు మరొక చిహ్నము లతాంగి!

కాని, మఱియొక్క మాట, యే కాలమందు
వ్రాయఁబడినదొ క్రొత్త పోఁడులు లేవు;
ప్రాణ మొకయెత్తుగా భద్రపరుపఁ బడిన
ప్రాత దని మాత్ర మూహింతు, నీతఁ డెవరు?"

" ఓ కృపావారిధీ! నిన్న నీ కుటీర
తలిని 'జననీ' యటంటి వాదరముఁ జూపి
యే వియోగిని, నా వృద్ధ యిడెను దీని
నీ ప్రభాతాన మీ రటు లేగ వనికి.
ఇచ్చి కర మంటి 'పుత్రికా! యెన్నడైన
గానఁబడినంత నిట్టి మార్గమ్మువాఁడు,
నా కథాలేశమును జెప్పి వ్యాకులాత్రుఁ
డైన, నొక బిందువున దీని నద్దు, మనియె.

*　　　*　　　*　　　*

మాటలసందడిఁ నడక
మానరు. మేఘము లావరించి స
య్యాటలఁ బచ్చ్వలెత్తును వి
య త్తలి. భానుఁడు కానరాడు. కో
రాటల నాడ వెండవడ
లారుచు గాడుపు; లార్ద్రవేళ; ఆ
రాటము లేవి లేవు. జన
రావములే వినవచ్చె నంతలో.

పుర మది చిన్నదే యయిన
భోగము భాగ్యము పెంపుఁగన్న సుం
దరసదనాళి సాధుజన
తామృదుభాషణాలోలమై నిరం
తరకలనాదబంభరవి
తానపరీతసరోజపూగసం
భరితసరస్సు కీడగును.
ప్రాగ్దిశ నా పురి కాస్య మట్టులన్

కల దొక మేడ. గోడలు మొ
గంబును జూపు మొగంపుటద్దమ
ట్లొలయును పొలగచ్చుపని
నొప్పిదమం; డట ముందు రెండు మూ
లలఁ గల గోపురంబులు ని
లంబడు గోటకు బుర్జులట్లు, విం
పులు గులికించు పూఁబరపు
బోదెల మధ్యఁగ బాట మేడకున్.

హార్మ్యపరివర్తి పుష్పితోద్యానపరిధిఁ
గలుగు సింగంపువాకిలికడకుఁ జేరి
నవల బాటను గడచి మంటపము దాటి
మెట్లపై కెక్కి రిర్వురా మెలఁత యపుడు,

" ముదిమి నొడల్ బసం దుడిగె,
మోదములేని విచారవీచికల్
గదపిన చిత్తమా గగన
కాలపయోదతరంగవీథుల౯
బెదరుచుఁ బోవ, నొంటిగఁ ద
పించుచుఁ గన్నుల నీరు నింపి,-నే
డిది యగునేమొ?-చూచు; నిటు
లెన్నఁడుఁ జూడఁగనైతి నక్కటా!

ఎంద ఱేగిరి? యిక్కటు లెన్ని వచ్చె?
నొక్క నాఁడైన గన్నీటి నోడ్పఁ బోడు.
అతులగాఢానుతాపబాధాకరమ్ము
హేతు వది యేమొ? అడుగ కే నెట్టు లుందు?"

అని పదముల్ గదల్పఁ జను
నంగనతో నతఁ "డాగు మింతి ! ఇ
య్యనఘునికిఁ బటంబుపయి
నాతనికిఁ గల తారతమ్యముల్
గన నగుఁ గోర్కె—" యన్న, నొస
గఁ సతి చిత్రము, నాతఁ డంది, కాం
చు నిటు నటుల్ ; తలోదరియు
శోకవిపాటితుఁ డున్న పీఠికిఁ

చని "జనకా !" యనన్—గనుల
జారెడి యశ్రుల నద్దికొంచు "నా
జననినో! ఇంత జాగయిన
సాధ్యమె నాకిట నిల్వ నన్న, "నో
జనక ! యి దేమి, కన్నుఁగవ
జార్చితి వెన్నడు లేని నీరు ? నే
వినవలె హేతు వేదో? తగు
వీలున నే వగ పాపఁ జాలనే !"

"నా కడుపుమేలిపంట ! చిన్నారితల్లి !"
అనుచుఁ గౌఁగింటఁ జేరిచి "జనని ! తనువుఁ
బాయు పూర్వము నీ సౌఖ్యపదవిఁ గనెడు
తలఁపు ఒరువయ్యె, కల దొక్క ధర్మ మిందు,

తన తలఁపుసెల సంద్రముఁ గోరి పరువెత్తె
నెదఁ జేర్చుకొన నుబ్బు నదధి యెపుడు
తన మనసునిసి మోమున మబ్బు లేకుండ
పిలువ, "నో" యనును వెన్నె లది యెపుడు
తన చెల్మిమొగ్గ విచ్చిన యందమున నిల్వఁ
దొలిప్రొద్దు లేచు గౌగి లిడ నెపుడు.
తన జాపతీవె మోవిని జూపి తల వాల్చ
"బిగి చాలు" నని వంగు విటపి యెపుడు
చెలిమిముడి వైచుకొనుటకు జీవి కపుడె
తగిన సమయము పరుల బాధ్యతలు తగవు.
కలఁగి వెతఁగొని వెడలిన తలఁపు లివ్వి
తల్లి ! నీ సౌఖ్యధుని కడ్డుతగుల నేను."

అని తన తండ్రి పల్కు విని
యామెయి లేచి ప్రభాత మిత్రుఁ దో
డ్కొని మరలన్ బితన్ గదిసె;
కూర్చొని రందఱు; వృద్ధుఁ డంత "నో
వినయధురీణ!" యంచుఁ బెద
విన్ గదలించెనొ లేదొ; "తండ్రి! నే
ననివ బుధుండు కాదె" యన,
నాశిషముల్ వచియించె వృద్ధుఁడున్.

దోయిలి మోడ్పుపై నుదురు
తూలుట మాని వత్సలుండు కెం
జాయల కేలు సాచి-కను
సైగలఁ జెప్పిన నాతియానపై-
"నో యమర ప్రభావ! కన
నోపుదె" యంచుఁ బటంబు నిచ్చె. కన్
మూయక జూతు రిర్వురును
మోమున వృద్ధుఁడు తాల్చు మార్పుల్.

తోడిమను విడి నేలఁ బడనున్న పూవర
విచ్చు క్రొన్నన బెళ్కు విసరినట్లు
చూరరాక తలఁచినచో గుండె లడలించు
నడవి పూదోటగాఁ బాడమినట్లు
నగమైన దివ్వె పల్చగ నారి పోఁబోయి
గుప్పున వెల్గు నెక్కొల్పి నట్లు
అమవసముందు చంద్రముని సన్నని రేక
నిండు జాబిలిగ పూర్ణించినట్లు
పరిణతవయస్సులో వాడి వడలు మొగము
ఎలను ప్రాయంపు వేడి పొంగుల ధ్వనించె
జారిపోయిన తన జాడ లేరికొనెనొ!
వింతతలఁపుల ముగ్గి త్రుళ్లింత లిడునొ!

అహుడనియె వృద్ధుఁ "డో మధురాధ్వచరుఁడ!
[illegible] రాల తలఁపుసాపు ము లెన్నొ
[illegible] ట్లీ కను [illegible] నా శి
ధిల హృదయవీధి నెగురఁగా నలయు వసతి,

వత్సలుడు

భానవిహంగముల్ వగవు
పాలగుచేల ? వచింపు, మెవ్వరే
తావున నుండి యీయ నిది
తాల్చితి నీ కరమందు" నన్న, "నా
ర్యా ! విదితంబు గానర్తు, భవ
దాలయమున్ బ్రమటి వీడి వత్తువే
మా వెనువెంట" నన్ దరుణి
మాటకు సమ్మతిం దెల్పె, మువ్వురున్

కదలి వనవాటిలోఁ బర్ణసదనమునకుఁ
జేరి, వృద్ధకుఁ బరిచర్య సేయు శీల
వతి సుశీలను జూచి, రవ్వలఁ బ్రభాత
"కుశలమే"! యన్న మొగమొక్క దిశకుఁ ద్రిప్పె

పెడమొగ మంచు సుశీలభావము లత్రి
స్త్రిం గూర్పఁగా వత్సలుం
డడుగుల్ రివ్వన సాగనిచ్చె, శయనం
బం దూర్పులే లేని యూ

బడుగుం జూచి "నమోఽస్తుమాత! తుహిన యా
పణ లేవె జీవాణువుల?
కడకుల బాడిన నీ తపస్సునకుఁ గా
న్కల్ గంటిని శిఖల్ గటా!"

అన విని తండ్రి బిడ్డలు శ
యానముఁ జేరిరి, వత్సలుండు వృ
ద్ధను గని "తల్లి! నీ పరమ
దైవ మిదే" యని చూపె వృద్ధ; నా
తని గనులారఁ గాంచి భుజ
దండము లించుక యెత్తి వాల్చి, బా
ధను భరియింపలేదొ! కను
దమ్ముల మోడిచె వృద్ధ : మోడ్పుతో

వెడలిన ప్రాణముల్ దివిజ
వీధికి రమ్మను పిల్పు లేమొ! వృ
ద్ధాంగము వగ పాసి "వత్సల! వృ
థుప్రణాళిజ్ఞ!, ప్రభాత! తల్లి! యీ

జనుఁడు సజీవుఁడై మనఁగఁ
జాలఁడు. చేతుం హత్యఁ జేసి యే
డ్చెడు కడు పాపుఁడట. వసుధ
'ఛీ', యనె నంచును వ్రాలె వృద్ధపై.

** * **

* *

అది శరత్స్వచ్ఛపూర్ణిమాహరనసాన
వేళ; ప్రత్యగ్ద్రిగంగనావేణి వెనుక
జారుచున్నాడు రవి తన తేరుతోడ,
కెంపు నెమ్మోములతో నూర్పు లంపు వసుధ.

వెన్నెల చందురుండు నిసి
వేడి భరింపని వారు ముఖ్యా రు
త్పన్నవిషాదచిహ్నముల
వాడి నిలండి తెల్లమోములన్

తిన్నగ దూర్పు దిక్కున, బ్ర
తీచిని ప్రాతికమూర్తిఁ గోలుపో
నున్న రవిఁ దిశాంగన న
నూనసమీక్షలఁ గాంతు రయ్యెడన్.

అప్పు డొక చితి వేయి జిహ్వాలను సాచె,
హవ్య మగుచుండె రెండు దేహములు కలసి,
కొంచె మెడముగ నిల్చి ముగ్గురు కవోష్ణ
బాష్పతర్పణముల్ జార్చి వగచి వగచి,

పర్ణగృహ దేహళీసీమఁ బడసి నఘుడు
దోయిలించి పరిభాత బంధురహృదాస్థ
పొంగ, వత్సలుతోఁ బల్కఁబోయి, చెంతఁ
గల సుశీలను జూచి శోకమున ననియె.

"దివ్యసౌభాగ్య మొక కుమార్తెను నొసంగి
దివిఁ జనిన తండ్రికిఁ బోవు తెల్పలేదు.
మరఘుహృదయులు మీ చెల్లి నాగానవేను.
తాపాసంగునురే ప్రేమదానశ లగుచు?"

అని సుశీలపల్కంబడి యశస్విలోల్కఁ
బాఁగుల, చెలి గ్రుచ్చుకౌఁగిలిఁ బొదిగి పలికె
“నా యనుఁగు ప్రాణమా! నిన్ను నవయఁజేసి
ఇహమునం దేను ద్రోహ మింకెంత గుడుతు”

ఇట్టు లన్యోన్యహృదయసూత్రేంగితముల
నల్లి పెనవైచి చూపః సందృష్టమైన
వత్సలుని స్నేహాధుని రెండు పాయ లగుచు
దీవి మొల్పింపఁ జెలిమి సంధింపఁ దలఁచి

అతఁడు భుజవల్లు లెత్తి సంభృతవిశుద్ధ
సూత్మమర్యాదతో వారి నాఁగులు వాపి,
ఇరు కెలంకుల నిరువుర బరఁగ నుడివె
క్రొత్త తలపోతలోఁ గోలుకొనున జగతి!

“ మువురము జన్మ మందిన బ్ర
ప్రాంతముహూర్తము లెట్టివో! మనో
భవమలినాస్థలఁ నులిపి
వైచి సహోదరభావబంధనం

భవమగు శుద్ధితో వెడలు
బాటకు సృష్టలనై, జగంబు కేల్
గవ జతఁజేసి మ్రొక్కులిడఁ
గైకొనుచున్, జిరునవ్వుపూలతో

తిరుగఁజవాబు లిచ్చి, జగ
తిన్ బసిపిల్లల పాలబుగ్గలన్
దొరలు తళత్తళల్ మెరసి
తూఁగు నమాయికమూర్తులన్ గర
స్వరము వెలుంగఁ జేసికొని,
సౌఖ్యరమానిలయంబునన్ సహో
దరి! యని నేను బిల్వ, దరిఁ
జేరుచు 'సోదరుఁడా!' యటంచునే!”

శోధన

పుట	పంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసింది
౧౪	౬	గౌగలించి	గౌగిలించి
....	౧౨	పేనియుఁ	వేనియుఁ
౧౫	౧౧	లేమొ	వేమొ
౧౭	౧౫	పయిఁ	పుయిఁ
౨౬	౧౨	తలంచ	తలచ
...	౧౫	కద్ధి	కద్ది
౨౭	౮	ఘాత(బు	ఘాతంబు
...	౧౪	లేదో	లేదొ
౨౮	౨	అత్క్రాంతాస్య	అక్క్రాంతాస్య
...	౮	ఘనిఁ	ఘనిఁ
౨౯	౧౨	మోముమున	మోమున
...	౧౪	జూడుక్రలఁ	జూడుక్రలఁ
౩౧	౨౦	బయనించఁ	బయనించఁ
...	౧౬	రొక్కరేఁ	రొక్కరేఁ
౩౨	౩	మయిన	మైన
...	౮	నయ్యోదఁ	నయ్యోదఁ
....	౧౦	యనుభవింపు	యనుభవంపు
...	౧౨	దేని	దేవి
౩౩	౧౨	జేయుచుఁ	జేయుచుఁ
౩౪	౩	తాకులఁ	తాకులఁ

౩౬	౧౪	వల్గుల	వల్లుల
౪౬	౫	పఁడు	పండు
...	౧౧	బోథనము	బోధనము
౪౭	౩	థామము	ధామము
...	౧౫	నదియి	నదియొ
౪౮	౭	కధఁ	కథఁ
౫౨	౧౬	తమ్ముఁడాయెఁడ	తమ్ముఁడాయెఁడఁ
౫౩	౫	యిఁట	యింట
౫౭	౨	నట్టిటూగి	నట్టిట్టూగి
....	౪	లీల్	లీలా
౫౮	౮	ప్రియుస్	ప్రియుఁ
౬౧	౪	స్వాతంత్రిమో	స్వాతంత్ర్యమో
...	౧౦	బంట	జంట
...	౧౬	విష్టుల	విష్టుల
౬౨	౧	పొడుపునుల	పొడుపుమల
౬౩	౧౦	మంద	మంది
౬౫	౩	పెఁ	పెఁ
౬౭	౨	హృద్రాగబుంలో	హృద్రాగంబులో
౭౦	౬	త్రోక్కురు	తొ్రక్కురు
౭౨	౮	మటె	మట్టె
౮౯	౪	గుర్తింస	గుర్తింప
౯౦	౭	కథా	కథా
౯౩	౧౨	ద్రిప్పె	ద్రిప్పె,
౧౦౨	౬	జగతిఁ	జగతిఁ

సాహితీమేఖల

చండూరు

(Via) నల్లగొండ

హైదరాబాద, (దక్కన్)

సాహితీమేఖల చిత్రకారుఁడు

శ్రీ గిడుతూరి

సాహితీమేఖల

కార్యాలయం :

527, బి. పుత్లీబావ్లి,

హైదరాబాద

(దక్కన్).